

13. ПРОЦЕС ПРИВАТИЗАЦІЇ В УКРАЇНІ: РИЗИКИ ТА ОСОБЛИВОСТІ

В.К. Шевчук

Національний університет харчових технологій

Тема приватизації є актуальною на сьогоднішній день через прийняття Верховною Радою України законопроекту №2319а-д, який дозволить уряду почати приватизацію великих державних підприємств.

Новий закон скасовує обов'язковий попередній продаж на біржі 5-10% акцій підприємства до початку проведення конкурсу, а також забороняє брати участь у приватизації резиденту держави-агресора.

Приватизація в Україні відбувалася хоча й за законами, але з їх масовим порушенням. Невипадково, за даними Інституту соціології НАН України, ще напередодні кризи 2008 р. понад 64% опитаних ставилися до передачі великих підприємств у приватну власність швидше негативно і тільки 13,9% – швидше позитивно. Нині, напередодні чергової хвилі приватизації, ці показники ще більш контрастні. Через неповноту ринкових перетворень ефективного власника, готового капіталізувати прибутки, сформуванню не вдалося. Інститут економіки та прогнозування НАН України, дослідивши підсумки вітчизняної приватизації 2000–2010 рр., дійшов висновку, що за результатами діяльності приватизовані підприємства погіршили свої доприватизаційні показники. Саме тому чергова і, швидше за все, заключна частина приватизації має відбуватися із суттєвими корективами в законі про приватизацію.

Здійснення широкомасштабної приватизації державного майна в 2016 р. має ряд значних ризиків. По-перше, це ризик низьких цін на об'єкти приватизації. Продаж майна відбуватиметься, по суті, в екстремальних умовах, а тому ціна продажу об'єктів державного майна, за оцінками, може виявитися в 3–5 разів нижчою, ніж за звичайних умов. По-друге, існує загроза недоотримання бюджетом доходів унаслідок неналежної підготовки об'єктів до продажу через термінову необхідність здійснення цього етапу приватизації. По-третє, в разі відсутності чіткості і прозорості процесів приватизації 2015–2016 рр. можна очікувати посилення невдоволення населення. По-четверте, існують ризики, пов'язані із соціально-економічними наслідками приватизації в базових галузях економіки, особливо в енергетиці. Досвід зарубіжних країн показав, що внаслідок приватизації ціни на енергію не знижувались, як очікувалось, а збільшувалися (Болгарія, Росія). Це змушувало державу обмежувати тарифи у "ручному режимі", що зумовило відплив з галузі приватного капіталу та домінування в ній державних корпорацій, які наразі контролюють понад 60% її установленної потужності. По-п'яте, є ризики, пов'язані зі зниженням ефективності діяльності приватизованих підприємств (порівняно із доприватизаційним періодом).

Для мінімізації ризиків і підвищення ефективності приватизації та формування умов для активізації виробничої й інвестиційної активності приватизованих підприємств на її завершальному етапі пропонуємо:

1. Приватизацію в 2016 р. потенційних об'єктів, де є ризики недоотримання доходів бюджету, доцільно відтермінувати, а приватизувати лише інвестиційно привабливі стратегічні об'єкти, що

відповідають ідеології запуску в Україні інвестиційно залежної моделі економічного зростання.

2. Застосувати зарубіжний досвід щодо сплати державі компенсацій у разі продажу об'єктів приватизації за заниженими цінами за досвідом Великої Британії.

3. Розпочати приватизацію об'єктів соціального призначення, які перебувають на балансі органів виконавчої влади і державного управління (відомчі заклади медицини, санаторії тощо), тобто формально – у державній власності, але фактично комерціалізувалися.

4. Відновити діяльність позабюджетного Державного фонду приватизації з метою акумулювання частини надходжень від приватизації майна та доходів від володіння державним майном для фінансової підтримки підприємств, що залишаються під державним контролем, з метою забезпечення їх модернізації, що теж відповідає ідеології інвестиційно залежної моделі економічного зростання.

5. Для підвищення ефективності передприватизаційної підготовки та реструктуризації об'єктів приватизації передати повноваження з підготовки до продажу об'єктів виключно Фонду державного майна України та прискорити створення Українського банку реконструкції та розвитку.

6. Задля активізації участі іноземних інвесторів у приватизації об'єктів державної власності в Україні доцільно спростити процедури репатріації інвестицій і повернутися до здійснення приватизаційних процедур переважно на засадах некомерційних конкурсів, які передбачають фіксовану ціну продажу та максимальні інвестиційні зобов'язання в постприватизаційний період.

7. Застосувати практику приватизації державних об'єктів з використанням продажу акцій публічних акціонерних товариств, у тому числі шляхом проведення IPO та SPO як на зарубіжних, так і на вітчизняних фондових майданчиках. Проведення IPO та SPO, особливо на зарубіжних майданчиках, буде неможливим за збереження непрозорих схем власності та управління, ведення подвійної бухгалтерії, неналежних аудиторських перевірок.

Здійснення приватизації на викладених вище засадах дозволить подолати наслідки квазіприватизації минулого, коли роздержавлення під контролем і за безпосередньої участі в ньому державного менеджменту дало можливість останньому нелегально, а часто й легально заволодіти приватними підприємствами і отримувати доходи, використовуючи своє службове становище.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Приватизація з мінімізацією ризиків [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://gazeta.dt.ua/macrolevel/vid-kvazirinku-do-rinku-ta-investiciynogo-zrostannya-.html>
2. Закон про приватизацію 2016 // Режим доступу: <http://news.finance.ua/ua/news/-/369610/rada-pryjnyala-zakon-dlya-zapusku-protse-su-pryvatzatsiyi-pryvatzatsiyi>

Науковий керівник – Ковальчук І.В., к.е.н.